

Domenico Quaranta

IOCOSE: In the Long Run

« Vsaka laž ustvari vzporeden svet, to je tisti, v katerem je takšna laž resnica.»
Momus¹

Začne se z uvodno špico dnevnika BBC News, kateri sledi pretresljiv portret, sestavljen iz slik pop zvezde Madonne. «Dober večer, v tej posebni oddaji bomo spregovorili o nepričakovani smrti ene največjih pop zvezd vseh časov. Danes zjutraj ob 3:47 je v New Yorku umrla Madonna Louise Veronica Ciccone», pravi voditelj obrobjen s črno obrobo žalovanja. Začetek videa *In the Long Run* (*Na dolgi rok*, 2010), zadnjega dela italijanske skupine IOCOSE, je nedvoumen: brez dvoma video razkriva svojo naravo dvoumnega artefakta. S čim imamo opravka? Ali gre za posnetek resničnega prispevka televizijske hiše BBC – in torej za *novico* o smrti Madonne Louise Veronice Ciccone? Ali gre za vnaprej pripravljen nekrolog za primer, da bi se dogodek res zgodil, in za neroden spodrseljaj uhajanja iz arhivov televizijske hiše? Ali gre za umetno ustvarjen ponaredek? Skozi celoten video se porajajo hipoteze, katerih potrditev ali zanikanje je morda v najmanjšem detajlu, v odstopanjih ali protislovjih videa. V tem smislu bi podrobnosti, ki jih voditelj pove o smrti Madonne, ter prispevek, ki sledi, govorili v prid resničnosti dogodka o katerem zatorej poroča BBC. Po drugi strani pa občasno pojavljanje “green screena”, na katerega se digitalno montira posnetke, videe ali eventualne scenarije, daje misliti, da gre za “nedokončan” proizvod”, ki je bil objavljen pred zadnjimi popravki. Nenazadnje, običajni gledalec BBC-ja bi se lahko vprašal, zakaj v tolikih letih ni nikoli videl tega novinarja, ali zakaj televizijska hiša zaupa tovrsten prispevek uredniškemu zelencu, ki je očitno zbežan pred kamero, namesto, da bi ga dala svojemu najuglednejšemu imenu.

Vsi ti dvomi se razblinijo proti koncu dolgega videa, ko je uveden odtujitveni faktor, ki je v nasprotju z vsemi našimi hipotezami: po zaključnem pozdravu («We'll be back soon») izpodrinejo zvok neposrednega snemanja prve note pesmi *Like a Virgin*, na ritem katerih novinar še naprej govori. Le nekaj sekund zatem vidimo zaključno špico, ki nas obvešča, da smo pravkar gledali delo skupine IOCOSE, ki ga je produciral slovenski zavod za sodobno umetnost, v njem pa so nastopili igralci.

Tudi dejstvo, da je naša izkušnja potekala v umetniškem kontekstu, prispeva svoje k brzdanju naše vznemirjenosti. Navsezadnje je umetnost še vedno to, kar nas je učil Aristotel: travma, sprožena v takšnem kontekstu, da ni več nevarna, pač pa katarzična. Travma, kateri smo izpostavljeni ob gledanju videa *In the Long Run*, je retorično povedano sledeča: dejstvo, ki je povsem možno, a se ni dogodilo, nam je predstavljeno kot realno dejstvo, nekaj, kar se je dogodilo. Da bi bila še poudarjena “čvrstost resničnosti” dejstva, je v videu *In the Long Run* uporabljena narativna tehnika “dokumenta”, s popolno verodostojnostjo so imitirani mehanizmi medija, ki ima po splošnem prepričanju vsa pooblastila, da nam pripoveduje resnico: televizijski dnevnik.

Podobne strategije so pogosto uporabili umetniki, režiserji in pripovedovalci, da bi svojo publiko privedli do začasnega stanja dvoma, ki že samo sproži katarzo. Vendar je le v zelo redkih primerih bil mimezis tako popoln, da bi dvoumnost artefakta postala nevarna in sprožila dramo. Najbolj razvpit primer je *The War of the Worlds* (*Vojna svetov*), radijska drama v režiji Orsona Wellesa, ki jo je CBS (Columbia Broadcasting System) predvajala oktobra 1938. Prvih štirideset minut spektakla se je odvijalo v obliki lažnega navajanja novice o pristanku nezemljanov na

zemlji. To je poleg drugih dejavnikov (mojstrstvo Wellesa, učinkovitost priredbe, odsotnost reklamnih premorov) vzbudilo paniko pri nedoločenem številu poslušalcev, ki so bili prepričani, da so resnično priča prihodu bojevitih marsovcev. In to kljub dejstvu, da je bil spektakel del ciklusa, posvečenega gledališču (Mercury Theatre on the Air) in priredba zelo znane znanstveno fantastične knjige, *Vojna svetov* (1898) avtorja H. G. Wellsa.² Oblika dnevnika in medij, ki je novico predvajal, sta zadostovala, da se je dvoumen artefakt spremenil v dejstvo. Še danes se ob poslušanju teh posnetkov človek vznemiri kakor se sicer ob "normalnem" umetniškem delu ne: to dokazuje, da dvoumen artefakt ostaja dvoumen tudi skozi čas, ne glede na dejstvo, da je bila prava narava v resnici razkrita.

Podobni občutki nas prevevajo ob listanju strani ponarejenega časnika *New York Times*, ki so ga 12. novembra 2008 zjutraj skupine aktivistov delile mimoidočim po ulicah New Yorka. Politični namen akcije, ki jo je organizirala mreža, v kateri sta bili tudi skupini The Yes Men in Antiadvertising Agency, je bil spodbuditi pretvorbo danih obljub med predvolilno kampanjo novoizvoljenega predsednika Baracka Obame, v resnico, umetniški namen pa je bil sprožiti kolektivno halucinacijo in ponuditi več kot potrebno pavzo javnemu mnenju, otrplemu zaradi temačnih let vladavine Georga Busha Jr. «Iraq war ends», je bil naslov na prvi strani.³

V trenutku pisanja tega teksta manjka videu *In the Long Run* v primerjavi z obema navedenima primeroma en element: javni odziv, povezan z dejstvom, da naj bi dvoumni artefakt bil za nek bolj ali manj dolg čas sprejet kot resnica. Še nihče se ni znašel v stanju, ko bi moral javno zanikati smrt Madonne, kot se je zgodilo leta 1938 v zvezi s pristankom nezemljanov in leta 2008 v zvezi s koncem vojne v Iraku. Vendar ne gre za to, da IOCOSE ne bi bila sposobna zavesti javnosti s svojimi lažmi. Njena kratka, a dogodkov polna kariera, dokazuje nasprotno. Leta 2006 je skupina IOCOSE postavila spletno stran, ki je usmiljene obiskovalce vabila, naj posvojijo psa v tretjem svetu. Čeprav je bil projekt paradoksalna in jedka satira na do skrajnosti pritirano varstvo pravic živali, po eni strani, ter na hipokrizijo, ki se skriva za mnogimi dejanji pietizma, po drugi strani, je nekaj obiskovalcev strani zagrešilo obe napaki, saj so smatrali za bolj primerno, da posvojijo mešanca iz favel kot pa temnopoltega otroka. Dve leti zatem je IOCOSE organizirala silovito spamming kampanjo "v korist" Italijanske demokratske stranke (Partito Democratico italiano), v kateri je razgalila vse večjo izprijenost politične propagande. V odgovor na svojo akcijo je skupina prejela na stotine elektronskih sporočil s izlivi jeze na demokratsko stranko in njenega predsedniškega kandidata, Walterja Veltronija, s čimer je dokazala, kako kredibilna je politična uporaba spama ter kako nestanovitna je, povedano z besedami avtorjev, razlika med volivsko retoriko in tabletami Viagra.

Z delom *In the Long Run*, je IOCOSE želela predstaviti lažen delec realnosti kot originalno umetniško delo. Zaradi tega ni nič manj nevarno, ravno nasprotno. Virus, zamaskiran v vitamin, ima v primerjavi z navadnim virusom nedvomno prednost, ker ga lahko predpiše zdravnik. Ostane lahko v latentnem stanju in preživi dlje. Udari, ko to najmanj pričakujemo.

Ponazorimo s primerom. Moje prvo srečanje z delom *In the Long Run* se je zgodilo zahvaljujoč nizu fragmentov, naloženih na Youtube. Da bi lahko skupaj delali na projektu, so štirje člani skupine, ki so bili fizično narazen in se nahajali na raznih koncih Evrope, naložili delce na anonimni račun pod naključnimi imeni, da bi kljub prisotnosti na javni platformi še vedno ostali v kraljestvu nevidnosti. Prvi video z naslovom *I23asd* je bil enostavno zelo kratek kos tretje scene v studiu, sledil je prispevek o Madonninem življenju z naslovom "Death of a Star (Smrt zvezde)". V spodnjem pasu videa so poleg bolj razumljivih besedil kot na primer "Madonna was born in 1958", tekla delovna navodila kot "If ready check life file 2010.txt" ali "More

statement”. Brez zaključne špice, brez končnih podatkov. Predstavljajmo si, da oboževalec Madonne odkrije video, ni Anglež, nikoli ni gledal BBC News. Zanj je ta kratki video eden od mnogih delcev realnosti, ki mu jih Youtube dnevno postreže. Ves zaskrbljen da povezavo na svojem uporabniškem računu na Facebooku. Med njegovimi prijatelji je veliko takih, ki so prav tako oboževalci Madonne. Ena od njih, kanadsko dekle, piše tudi blog o svoji vzornici in je vpisana v različne skupine in forume, preko katerih se informira o življenju zvezdnice. Video kroži in o njem se začnejo pogovori: «tisti novinar ni nikoli delal na BBC News», «noben časopis ni poročal o novici», «Perez Hilton je pravkar objavil fotografijo Madonne, posneto en teden kasneje»⁴, «tisto noč je v New Yorku deževalo», in podobno. Bolj ko se krepim dvom, da je video morda ponaredek, bolj vneto internetna skupnost raziskuje, kdo je avtor. Medtem se obisk vrtoglavo poveča, video postane eden najbolj gledanih na Youtube. To opazi tudi urednik neke ameriške TV postaje in v silni vnemi, da bi bil prvi - no ja, drugi – ki bo povedal novico, pripravi prispevek za čas največje gledanosti. Neka oboževalka vidi prispevek in se v obupu vrže iz dvajsetega nadstropja nebotičnika, kjer dela kot čistilka. Tiskovni predstavnik Madonne je prisiljen izdati obvestilo, v katerem sporoča, da je diva živa in zdrava. Sorodniki pokojne ovadijo BBC za uboj iz malomarnosti. In tako dalje in tako naprej.

Seveda gre zgolj za možnost, ki je zelo neverjetna. A vendar, nič ne more preprečiti takega razvoja dogodkov. Mogoče se že dogaja. Dejansko se je kaj takega že zgodilo v mnogih drugih primerih. Fenomeni te vrste so dobili ime “Internet meme”⁵, in bi jih lahko opisali kot “medijske objekte” (v večini primerov so to videi) namenjene nevidnosti, ki pa iz kakšnega bizarnega razloga začnejo krožiti kot virus in postanejo “dejstva”, kontaminirajo tudi druge medije in včasih celo pogovorni jezik. A če se ne bi dogodilo sedaj, v tej obliki, se še vedno lahko dogodi v prihodnosti. Ta možnost ostaja zahvaljujoč konceptu, ki ga pojasnjuje citat v nadpisu tega teksta: vsaka laž ustvari vzporeden svet, to je tisti, v katerem je takšna laž resnica. Lažna novica o smrti Madonne je samo začetek nove zgodbe, nove sledi, ki bi “na dolgi rok” lahko pripeljala do nepričakovanih rezultatov.

Na tej točki se upravičeno lahko vprašamo: zakaj je IOCOSE sproducirala tako verjetno laž, če je ni nameravala spustiti v obtok kot laž? Mislim, da je to pravo bistvo vprašanja in globlji smisel dela *In the Long Run*. Nastanek videa temelji na dveh razmislekih. Na eni strani je situacionistična mantra, po kateri se je realnost pretvorila v «neskončno kopičenje spektaklov»⁶, in ideja, da obsežen delež tega, kar opredeljujemo kot realnost, sprožimo sami v posredni obliki. Vse to na radikalen način redefinira tradicionalno razmerje med resničnostjo in simulacijo na še bolj ekstremne načine kot jih je opisal Jean Baudrillard v *Simulations* (1984). «Ozemlje ni več pred zemljevidom, niti ga ne preživi. Zatorej je zemljevid tisti, ki je pred ozemljem.»⁷, je napisal Baudrillard, da bi razložil novo razmerje med realnim in njegovo predstavitvijo. Danes smo vpričo 11. septembra, Interneta, virtualnih svetov vendarle prisiljeni ponovno razmisliti tudi o tem razmerju. Danes je zemljevid vgrajen v ozemlje, postal je del le-tega. Mediji so resničnost, ali vsaj znaten delež resničnosti.⁸

Zato se ne gre čuditi, da je dobršen del “resničnosti”, ki nam jo mediji predstavljajo, že vnaprej pripravljen. Richard Grusin to imenuje “premediation”. Grusin piše, da «logika premediacije [...] poudarja, da je tudi sama prihodnost že vnaprej posredovana, zato lahko s pravimi tehnologijami [...] prihodnost popravimo, še preden se zgodi.»⁹ Gre za pojav, ki se je na primer manifestiral v obliki priponk, ki so napovedovale konec Busheve dobe in so začele krožiti že veliko pred datumom, ki je bil zapisan na priponkah («1/20/09. The End of an Error»). Drug primer je zelo

razširjena navada pri časopisih in televizijskih hišah, da že veliko vnaprej pred dejanskim datumom smrti pripravijo nekrologe in prispevke o smrti znane osebnosti. Spletna enciklopedija *Wikipedia* ponuja dolg seznam “premature obituaries (prenagljene osmrtnice)”. Za naše namene je zlasti pomemben primer hiše CNN, ki je leta 2003 na območju za nadaljnji razvoj lastne spletne strani, ne da bi jih zaščitila z geslom, naložila več vnaprej pripravljenih nekrologov, posvečenih osebnostim kot so Fidel Castro, Dick Cheney, Nelson Mandela, Bob Hope, Gerald Ford, papež Janez Pavel II in Ronald Reagan.¹⁰

Če nam logika remediacije lahko pomaga razumeti pojav ponovnega uprizarjanja (re-enactment), lahko morebiti logika premediacije na novo razjasni bizarni artefakt z naslovom *In the Long Run*. Video “vnaprej pripravi” prihodnost, ki je že napisana, ne le zato, ker je smrt Madonne, kakor tudi vsakogar drugega, neizbežna, ne le zato, ker nekje v nekem televizijskem studiu že obstaja shema oddaje, ki nam bo z določenimi popravki postrežena po žalostnem dogodku, pač pa tudi zato, ker bo ob nastopu tega dogodka prispevek zelo zvesto sledil scenariju, ki ga je uporabila skupina IOCOSE, saj gre pravzaprav za klasičen scenarij v tovrstnih okoliščinah: objava smrti, čustveno nabit komentar, podrobnejša informacija o žalostnem dogodku, reakcije javnih osebnosti, ganljiva analiza osebnosti, njenega življenja in njenih protislovij, reakcije in komentarji oboževalcev in privrženecv. Kar pomeni, da bo dejstvo dobilo natanko takšno obliko v mislih milijonov gledalcev, ki bodo dogodku sledili prek medijev brez lastne neposredne izkušnje.

«We'll be back soon.»

Prevod iz italijanščine: Martina Batistič.

Originally published in *Aksioma brochure #06*, Aksioma – Institute for Contemporary Art, Ljubljana 2010.

Opombe

1. Momus, *The Book of Scotlands*, Sternberg Press, Solution 11 / 167, Berlin 2009.
2. Med novejšimi študijami, glej Richard J. Hand, *Terror on the Air!: Horror Radio in America, 1931–1952*, Jefferson, North Carolina, Macfarland & Company 2006.
3. Glej <http://www.nytimes-se.com/>.
4. Perez Hilton (<http://perez Hilton.com/>) je ena najbolj znanih in obleganih spletnih strani za trač.
5. Za nekatere primere meme, glej Internet Meme Database (<http://knowyourmeme.com/>).
6. Guy Debord, *La Société du spectacle*, Paris, Gallimard 1992.
7. Jean Baudrillard, *Simulations*, New York, Semiotext[e], 1983, str. 2.
8. Glej Domenico Quaranta, “Reality is Overrated. When Media Go Beyond Simulation”, v *Artpulse Magazine*, številka 3, Marec – Maj 2010.
9. Richard Grusin, “Premediazione”, v *Duellanti*, št. 8, julij 2004. Glej tudi Richard Grusin, “Konec napake”, v reviji *Rolling Stone*, 29. avgust 2008, dosegljivo na spletnem naslovu <http://www.rollingstonemagazine.it/archivio/richard-grusin-la-fine-di-un-errore>.
10. Glej http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_premature_obituaries.